

Ekoregija

Priloga Notranjsko-kraških novic, št. 32–33, 27. februar 2009



Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski sklad za regionalni razvoj

Operacija delno financira Evropska unija, in sicer iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa krepitev regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013, razvojne prioritete: Razvoj regij; prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi.



Ravnanje z odpadki – nočna mora ali priložnost za dokaz drugačnosti



Igor Petek, direktor Komunalnega podjetja Logatec

V naši regiji se med izvajalci javnih služb, nosilci lokalne oblasti in občani čuti čedalje večja napetost, kaj bo po dnevu D, ko je predvideno zapiranje vseh deponij nenevarnih odpadkov. Glede na to, da se opredeljujemo kot ekoregija, je najbrž smiselno, da tudi na področju ravnanja z odpadki delujemo na poseben način. Prizadevati si moramo, da tokove odpadkov obrnemo stran od odlagališč, pri tem pa upoštevamo prioriteten vrstni red: da odpadek sploh ne nastane, se znova uporabi, reciklira, toplotno izkoristi in nazadnje odloži. Pri tem bi morali izpolniti vsak svojo nalogo. Lokalne oblasti morajo sprejeti predpise v svoji pristojnosti, ki bi spodbujali predvideno ravnanje, ozaveščati uporabnike ter jih redno in učinkovito nadzorovati. Izvajalci javnih služb morajo uporabnikom omogočiti pravilno ravnanje, jih obveščati ter naloge izpolnjevati učinkovito in gospodarno. Uporabniki pa morajo upoštevati navodila in jih natančno izpolnjevati. V občini Logatec se odločamo o natančnejšem ločenem zbiranju odpadkov po sistemu od vrat do vrat za tri frakcije: biorazgradljive odpadke, ki se odvažajo na kompostarno na Vrhniki, embalažo, ki jo na zbirnem centru prevzemajo izvajalci embalažnih družb, in ostanke odpadkov, ki ga še odlagamo na odlagališču Ostri vrh, ne vemo pa, kam z njim po zaprtju tega odlagališča. Po 15. 7. se na podlagi veljavnih predpisov na odlagališču lahko odlaga samo obdelan ostanek komunalnih odpadkov. Obratov za predhodno obdelavo pa v Sloveniji ni in se še ne gradijo, edini je v Celju. Tudi po obdelavi pa ostaja problem odložitve ostanka na ustrezno deponijo. Ko smo pred dnevi po hišah začeli razdeljevati posode za zbiranje ostale embalaže, nas je presenetilo, da jih nihče ni zavrnil. Izredno veliko ljudi se je odzvalo z vprašanjem, kaj naj zdaj sploh dajo v črno posodo za ostale odpadke. Na drugi strani je bilo nekaj vprašanj okoli ravnanja s pleniacami, kar smo že zaznali kot obvladljiv problem, nekaj pripomb pa je bilo tudi v smislu: »Vso odgovornost prenašate na nas, uporabnike.« Na občinskem svetu je padlo vprašanje, koliko nameravamo poceniti storitev, če bomo odpadke pobirali na 3 tedne. Kot da nihče ne vidi, da se biološki odpadki pobirajo vsak teden, da se na zbiralnicah – ekoloških otokih vsak teden zbirajo tri ločene frakcije, steklo trikrat tedensko, ter da bomo frakcijo, ki je prostorninsko največja – embalažo, pri vsaki hiši pobrali vsake tri tedne. Ko sem pred časom v obratu za mehansko predelavo odpadkov v osrednji Nemčiji vprašal delavca, kako je pri njem doma, je povedal, da oddaja ostanek odpadkov mesečno, biološke tedensko, embalažo na 14 dni, papir in steklo pa na ekootoku. Na neformalnem obisku v Gradcu v Avstriji so nam povedali, da je »sistem rumene vreče« (zbiranje embalaže) hit, 17-odstotni delež ostanka za odlaganje realnost, uporaba komposta, izdelanega tudi iz bioloških odpadkov, v kmetijstvu vsakdanost, zmanjšana prisotnost umetnih gnojil na kmetijskih zemljiščih nuja, interesno vključevanje zasebnega sektorja v ravnanje z odpadki pa običajno. Pri tem je vloga javnega podjetja v mestu opazna in zelo pomembna. Pri vsem skupaj je pomembno tudi to, da sistemi ostajajo učinkoviti. Slovenija je po številu prebivalcev podobna večji evropski prestolnici. Z drobitvijo občin in neizvedeno regionalizacijo so občine ostale brez ustreznih mehanizmov za sprejemanje odločitev na medobčinski ravni. To se odraža tudi pri sprejemanju odločitev na področju ravnanja z odpadki. Ta dejstva spretno izkoriščajo nekatere zasebne družbe in danes na nekaterih segmentih poslujejo v monopolnih razmerah, brez ustreznih kontrol, ki jih imamo izvajalci javne službe. Danes lahko naredimo le to, da povzročimo čim manj ostanke odpadkov, v prihodnje pa upajmo, da bomo pristojni zadosti pametni, da bomo čim prej vzpostavili učinkovite službe za področje obdelave pred odlaganjem in odlaganja ostankov odpadkov tudi na regionalni ravni. Torej za zdaj veliko uspeha pri ločevanju odpadkov!

Slovenija je pri ravnanju z odpadki neuspešna

Vsak Slovenec dnevno pridela okoli 1,2 kilograma komunalnih odpadkov, torej nastane v naši državi letno okoli 900.000 ton odpadkov. Veliko večino teh odpadkov, več kot tri četrtine, še vedno odložimo na odlagališča. Vendar si tudi Slovenija, tako kot Evropska unija, prizadeva približati se »družbi recikliranja«, ki se poskuša izogibati nastajanju odpadkov, hkrati pa jih uporablja kot snovni in energetski vir. Prav zato zbiramo odpadke ločeno pred predelavo, saj je to najboljše za okolje. Slovenija se je zavezala, da bo do leta 2008 vzpostavila učinkovit in ekonomičen regijski koncept ravnanja z odpadki. Torej naj bi zdaj že obratovalo osem regijskih centrov prvega in šest drugega reda (prvi za več kot 90 tisoč in drugi za več kot 55 tisoč prebivalcev). Izkušnje namreč kažejo, da je ravnanje s komunalnimi odpadki lahko učinkovito in racionalno le pri razmeroma velikih količinah.

Cilj ni bil dosežen

Na ministrstvu za okolje in prostor ugotavljajo, da ta cilj ni bil dosežen. »Vendar mu je zaradi ekonomske porabe javnih sredstev treba vztrajno slediti. Pri tem je treba poudariti ločeno zbiranje odpadkov na izvoru, optimalno število ustreznih objektov in naprav za zbiranje in predelavo ter zagotovitev potrebnega prostora za odlaganje preostanka odpadkov po predelavi, a le za odpadke, za katere ni mogoče zagotoviti drugačnega ravnanja,« poudarjajo na ministrstvu.

Ločeno zbiranje je daleč pod pričakovanji

Odpadke v Sloveniji že nekaj let zbiramo ločeno. Izvajalci te gospodarske službe opažajo, da je tako zbranih odpadkov iz leta v leto več. Vendar želijo pristojni za ukrepi za učinkovito ravnanje z odpadki še znižati delež odloženih odpadkov in tako zmanjšati škodljive vplive odpadkov na okolje. Če odpadke zbiramo ločeno, so tudi najbolj čisti in zato najbolj uporabni za nadaljnjo uporabo. »V Sloveniji ločeno zbiranje frakcij komunalnih odpadkov kljub dokaj jasni zakonodaji, s katero so predpisane minimalne zahteve za ravnanje s temi odpadki, še vedno ni učinkovito in je daleč pod pričakovanji,« ugotavljajo avtorji Operativnega programa odstranjevanja odpadkov, ki so ga lani pripravili na ministrstvu. Ločeno zbiranje komunalnih odpadkov se je namreč po raznih območjih v Sloveniji razvijalo zelo različno, odvisno od aktivnosti in prizadevanj občinskih javnih služb ravnanja z odpadki.

Predvsem manjše občine ne znajo z odpadki

Načrtovanje objektov in naprav za ravnanje z odpadki poteka dokaj neusklajeno s cilji na področju ravnanja z odpadki. Odločitve namreč sprejemajo posamezne občine in na ministrstvu ugotavljajo, da so, predvsem manjše občine, pogosto programsko neusklajene in nezmotne, da bi sistem ravnanja z odpadki dorekle, organizirale in uredile ustrezno financiranje. »Med postopki na področju odstranjevanja odpadkov je v Sloveniji še vedno na voljo skoraj-

da samo odlaganje, ki je odločno prepoceni. Z večino do zdaj ločeno zbranih frakcij, razen papirja in kartona, se ravna neustrezno in konča na odlagališčih,« pravijo na ministrstvu. Hkrati pa Slovenija že pošilja svoje odpadke na predelavo v druge države članice Evropske unije, v katerih zberejo takšne količine odpadkov, da je njihova predelava zelo dobičkonosna. Za pridobitev okoljevarstvenih dovoljenj bi slovenska odlagališča morali prilagoditi tehničnim zahtevam Pravilnika o odlaganju odpadkov, kar bi bila za večino predraga naložba. Upravitelji večine slovenskih odlagališč odpadkov so se odločili, da bodo prenehali obratovati. Nekaj se jih je za to pot vseeno odločilo, vendar so le redka že dobila okoljevarstveno dovoljenje, ki velja tudi po 15. juliju. Po tem datumu naj bi v Sloveniji obratovalo deset regijskih centrov za ravnanje z odpadki prvega reda (za več kot 90 tisoč prebivalcev) in pet centrov drugega reda (za 55 tisoč do 90 tisoč ljudi). Med njimi po zagotovilih ministrstva vsekakor ne bo odlagališč z zapolnjenimi zmogljivostmi in tistih, katerih poslovanje ni ekonomično. V Operativnem programu še posebej poudarjajo prepoved obratovanja vseh obstoječih odlagališč na kraškem terenu.

MOP: spremembe zaradi zamud

Vsaj tretjina načrtovanih centrov za ravnanje z odpadki do 15. julija še ne bo nared, zato je veliko slovenskih občin v zagati, kam s komunalnimi odpadki po tem datumu. Po neuradnih informacijah naj bi ministrstvo za okolje in prostor odlagališčem, ki še imajo proste zmogljivosti za odlaganje, podaljšalo okoljevarstveno dovoljenje za obdobje, dokler ne bodo regijsko razrešene lokacije za odlaganje odpadkov. To informacijo so nam delno potrdili tudi na ministrstvu. »Zaradi zamud pri izgradnji infrastrukture regijskih centrov ravnanja s komunalnimi odpadki in zaradi nedoseganja okoljskih ciljev smo v načrt Vlade RS za leto 2009 najavili spremembo nekaterih predpisov, s ciljem bolj določne opredelitve načina izvajanja javne službe zbiranja in prevoza komunalnih odpadkov in zaostritve pogojev za odlaganje količin preostankov komunalnih odpadkov,« je sporočila Darija Dolenc, vodja službe za odnose z javnostmi na ministrstvu.

Denar za ravnanje z odpadki tudi iz EU

Razmišljajo predvsem o možnosti izdaje dovoljenj upravitelcem odlagališč na območjih, kjer regijski centri še niso zgrajeni, a le odlagališčem, ki izpolnjujejo pogoje in imajo še razpoložljiv prostor za odlaganje. »Seveda bo to mogoče ob pogojih, da odpadke pred odlaganjem obdelajo in ti po obdelavi izpolnjujejo pogoje za odložitve na odlagališčih,« dodajajo. Dolenčeva poudarja, da nameravajo spodbuditi k reševanju dilem o načinu ravnanja s komunalnimi odpadki predvsem na tistih območjih, kjer do konsenza občin še ni prišlo, da bi izkoristili možnosti sofinanciranja izgradnje javne infrastrukture iz evropskih kohezijskih sredstev. Za te investicije bi namreč lahko pridobili več kot četrtno evropskih sredstev, približno toliko bi jih prišlo iz državnega proračuna, tako da bi iz lokalnih virov morali zagotoviti manj kot polovico denarja. **Sergeja Širca**

Na Notranjskem še vedno ne vedo, kam s smetmi

Po 15. juliju naj bi Notranjci odpadke vozili v Trebnje, a tam na to še niso pripravljene – Notranjski župani bodo marca na ministrstvu za okolje zahtevali podaljšanje dovoljenj za obratovanje deponij – V Pivki in Postojni iščejo koncesionarje

Notranjska – Notranjske odpadke smetarski tovarnjaki vozijo na odlagališča Stara vas v Postojni, Pretržje pri Rakeku ter na odlagališče Ostri vrh pri Logatcu. Vsa tri spadajo med tistih 61 od 83 slovenskih odlagališč, ki naj bi po 15. juliju morala dokončno zapreti svoja vrata, saj jim bo takrat poteklo okoljevarstveno dovoljenje za obratovanje. Ker pa razmere v Sloveniji še vedno niso urejene, saj veliko regijskih centrov za odlaganje odpadkov še ni urejenih, v notranjskih občinah upajo, da bodo smeti do nadaljnjega še lahko vozili na lastne deponije. Če ne drugega, bo to vsaj za nekaj časa zaježilo vrtoglav skok cen odpadkov. Največ prostora imajo v Logatcu in tudi župani nekaterih okoliških občin so se strinjali, da podprejo idejo logaškega župana, da uredi center za ravnanje z odpadki, medtem ko v Pivki in Postojni iščejo koncesionarja, ki bi jih rešil skrbi. Odlagališča bo treba zapreti iz različnih vzrokov, zaradi tehničnih pomanjkljivosti, lege na občutljivem kraškem terenu ali zaradi neekonomičnosti in neučinkovitosti zaradi premalo vključenih prebivalcev. Operativni program odstranjevanja odpadkov, ki so ga marca lani pripravili na ministrstvu za okolje in prostor, je oblikoval regijski koncept ravnanja z odpadki po 15. juliju. Za vsako slovensko občino so določili, v katerega od petnajstih odlagališč naj bi odvažali odpadke. Obratovalo naj bi deset regijskih centrov prvega reda, za več kot 90 tisoč prebivalcev, in pet centrov drugega reda, za manj kot toliko ljudi. Odpadki iz notranjskih in nekaterih drugih občin naj bi končali v centru Globoko v bližini Trebnjega, ki naj bi ga uredili na zdajšnjem odlagališču.

V Trebnjem ni še nič pripravljenega

Težava je, ker občina Trebnje še ni sprejela niti občinskega prostorskega načrta, ki je pogoj za začetek gradnje.



»Naši načrti so obrnjeni predvsem v zmanjševanje ostanka komunalnih odpadkov in povečevanja ločenih frakcij. Spodbudili bi radi tudi kompostiranje na lastnem vrtu. Ob vseh ukrepih za zmanjševanje količine odloženih odpadkov je po mojem mnenju smiselno obratovati samo deponijam, ki imajo v zaledju vsaj 100 tisoč prebivalcev, še bolje pa 200 tisoč.« pravi direktor logaškega komunalnega podjetja Igor Petek.

Uradnih informacij o projektu nismo dobili ne od direktorja Komunale Trebnje Štefana Velečiča ne od trebanjskega župana Alojzija Kastelica, na katera smo naslovili vprašanja. Večina notranjskih občin sodeluje pri iskanju skupne rešitve, čeprav je zaradi nasprotovanja večine volilcev na referendumu o centru za ravnanje z odpadki propadel postojnski projekt Orehovška brda. Župani in predstavniki podjetij, ki skrbijo za notranjske odpadke, so se 20. februarja srečali v Logatcu. Dogovorili so se, da bodo na sestanku s predstavniki ministrstva za okolje, ki bo 3. marca, nastopili enotno. »Zahtevali bomo podaljšanje dovoljenj za obratovanje tistih odlagališč, kamor zdaj odvažamo odpadke, saj po 15. juliju enostavno nimamo kam z njimi.« je po srečanju dejal cerkniški župan

Ministrstvo za okolje in prostor je na svoji spletni strani objavilo Osnutek Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o odlaganju odpadkov na odlagališčih, ki med drugim predvideva podaljšanje veljavnosti okoljevarstvenih dovoljenj obstoječim upravljavcem odlagališč s še razpoložljivo zmogljivostjo za odlaganje odpadkov, in sicer do izgradnje skupne infrastrukture.

Miroslav Levar. Vsa tri odlagališča imajo dovolj prostora, da bi odpadke sprejemala vsaj še letos.

Logatec znova v igri

Logaški župan Janez Nagode meni, da v Logatcu lahko uredijo center za predelavo odpadkov, ki bi prevzel in predelal odpadke iz Notranjske ter odlagal le tisto, kar je dovoljeno. Tudi drugim županom se zdi najbolj smiselna uporaba odlagališča v Logatcu, ki je relativno blizu vsem občinam in ima še velike zmogljivosti, več kot 150 tisoč kubičnih metrov prostora. A odlagališča Ostri vrh ni na državnem seznamu centrov za ravnanje z odpadki, predvsem iz dveh razlogov: nanj gravitira »premalost« prebivalcev, samo okoli 70 tisoč, in stoji na kraškem ozemlju – sicer na samem robu, pa vendarle. Zagovorniki menijo, da bi odlagališče lahko uredili tako, da bi vplive na okolje zmanjšali do sprejemljive meje. Nagode pravi še, da bi odpadke na Ostrem vrhu lahko odlagali vsaj še do takrat, ko bodo uredili odlagališče v Trebnjem, kar bi v logaški proračun prineslo velike denarje. »Logaška občina in komunalno podjetje lahko ponudi rešitev. Še vedno pa obstaja veliko vprašanje: ali bo ministrstvo sprejelo naš predlog. Deponija v Trebnjem ima zdaj enak status kot logaška in bo za pridobitev statusa regijske deponije potrebovala še veliko dela in časa, rezultat pa je negotov. Postopek bi lahko trajal do sredine leta 2012.« opozarja Nagode.

Rezervni načrt za Pivko in Postojno

V Pivki in Postojni imajo še rezervni načrt. Župan Robert Smrdelj je 25. februarja občinskim svetnikom na seji predstavil nov odlok o zbiranju in odlaganju komunalnih odpadkov. »Izbrali bi radi izvajalca oziroma koncesionarja, ki bi poskrbel tako za zbiranje kot tudi za odlaganje odpadkov, torej mora imeti tudi deponijo. Po sprejemu



V Logatcu upajo, da bodo smeti na Ostrem vrhu lahko odlagali tudi po 15. juliju, mogoče celo odpadke iz drugih občin, kar bi jim v proračun prineslo veliko denarja. Prostora na odlagališču je dovolj, za okoli 31 tisoč ton odpadkov do načrtovane rekonstrukcije, s katero lahko po oceni pridobijo še okoli 150 tisoč ton deponijskega prostora.

Cena odvoza in odlaganja odpadkov na osebo na mesec (z okoljsko dajatvijo in DDV)

Bloke	4,4592 evra
Cerknica	2,0767 evra
Logatec	2,19 evra
Loška dolina	2,3788 evra
Pivka	2,76 evra
Postojna	2,76 evra

odloka bomo objavili razpis za izbiro izvajalca, vendar ne na slepo. Z nekaterimi potencialnimi izvajalci se bomo prej pogovorili o kriterijih. Tako bomo zagotovili, da bo razpis uspešen, saj ne bi radi objavili pogojev, ki nikomur ne ustrezajo,« pravi Smrdelj. Že zdaj se intenzivno dogovarjajo s Komunalno Nova Gorica, ki ima odlagališče Stara gora. Smrdelj pravi, da si enostavno ne morejo več privo-

ščiti čakanja na odločitev v Trebnjem. Potojski župan Jernej Verbič je pred letom dni za naš časopis izjavil, da naj bi bila deponija v Stari vasi polna že do konca lanskega leta, a k sreči, tako pravi Verbič, ima za zdaj prostora še dovolj. Na vprašanje o tem, kam bo občina odpadke vozila po 15. juliju, neposredno ni odgovoril, dejal je le, da mora to zagotoviti izvajalec javne službe ravnanja z odpadki. To je družba Publicus, od koder so nam odgovorili, da naj bi po zadnjih neuradnih informacijah ministrstvo za okolje odlagališčem, ki še imajo proste zmogljivosti, podaljšalo dovoljenje, dokler ne bodo razrešene regijske lokacije za odlaganje odpadkov. Tudi postojnska občina je 27. januarja objavila javni razpis za koncesionarja za zbiranje, prevoz in odlaganje odpadkov.

»15. julija se ne bo zgodilo nič«

Župan občine Loška dolina Janez Sterle je prepričan, da bo morala država podaljšati obratovalna dovoljenja deponijam, ki izpolnjujejo pogoje in imajo še zmogljivosti

za sprejem odpadkov. Po njegovi oceni vsaj tri četrtine občin do 15. julija ne bo imelo druge možnosti, zato je prepričan, da se takrat ne bo zgodilo nič. »V naši občini smo sicer začeli pravočasno iskati rešitev, a so se potem zgodila Orehovška brda,« pravi Sterle. Sicer pa razmišlja tudi o odvozu odpadkov na odlagališči v Grosuplje ali Ljubljano. Tudi bloški župan Jože Doles je razočaran. »Januarja so nam v Trebnjem zagotovili, da se bo projekt nadaljeval, vendar se od takrat ni premaknilo nič. Menda je na pohodu neka civilna iniciativa, uradnih informacij iz Trebnjega pa ni,« pravi Doles. Meni, da je le malo možnosti za podaljšanje obratovanja odlagališča v Logatcu, saj država namerava vsa odlagališča na občutljivem kraškem terenu zapreti. »Če ta predlog ne bo uspel, se bomo morale notranjske občine povezati z ljubljanskimi ali grosupljskimi odlagališčem. In če tudi to ne bo uspelo, bo to težavo vsaka občina reševala posebej. Ampak še vedno upam, da bomo našli skupno rešitev. Čeprav ne vemo, ali nam bo uspelo, odlašati ne smemo več,« pravi Doles. **Sergeja Širca, Petra Trčec**

Vsako odpadek ni za v koš

Na ekoloških otokih in v zbirnih centrih vsako leto zberejo več odpadkov, ki jih lahko nato reciklirajo – Težave se pojavijo, ko ljudje v zabojnik s plastično embalažo vržejo steklo ali papir – Pot do okoljske ozaveščenosti je še dolga

Notranjska – V zadnjih nekaj letih so tudi vse občine Notranjsko-kraške regije prešle na sistem ločenega zbiranja odpadkov, saj želijo s tem čim bolj zmanjšati količine smeti, ki jih je treba odlagati na deponijah. Najhitrejši so bili v Logatcu, kjer odpadke ločujejo že deset let, marca pa bodo začeli uvajati sistem zbiranja od vrat do vrat. Kot opažajo v komunalnih podjetjih, se na ekoloških otokih sicer zbira vedno več odpadkov, a ljudje pri ločevanju niso vedno povsem natančni. Ločevanje odpadkov je lahko nekoliko različno po občinah, saj je veliko prepuščenega občinskim upravam, iz česar po mnenju direktorja Komunalnega podjetja Logatec Igorja Petka izhajajo različni problemi in različni rezultati. »Menim, da bi morali dati občanom vedeti, da je najmanj zaželen ostanek komunalnih odpadkov, in povsod, kjer je mogoče, spodbujati lastno kompostiranje ter kar najbolj spodbuditi zbiranje ostalih ločenih frakcij, papirja in embalaža iz različnih materialov.« Petek pravi še, da se ljudje premalo zavedajo pomena zbirnih centrov in zbiranja nevarnih odpadkov in premalo izkoriščajo možnosti, ki jim jih



Bolje trikrat premisliti, kot pa v zabojnik za ločeno zbiranje vreči napačno vrsto odpadka.

morajo ponuditi trgovci, na primer zbiranja baterij, akumulatorjev, odpadne električne in elektronske opreme oziroma bele tehnike, malih gospodinjstevskih aparatov in podobnega. Trgovci morajo namreč organizirati vračanje izrabljenih izdelkov v reciklažne centre.

Ločevanja je še vedno premalo

»Ljudje so se ločevanja odpadkov delno že privadili, a jih za zdaj še ne ločujejo dovolj, vendar poskušamo z izdajo brošure o ločevanju odpadkov to podkrepiti,« pravi Igor Petek. Čistost ločeno zbranih odpadkov je slabša predvsem v blokovskih naseljih, kjer se dogaja, da je tudi v smeteh, ki jih odpeljejo na odlagališče na Ostrem vrhu, veliko takšnih, ki bi sicer sodili na ekološke otoke. Občanom so celo predstavili filmček, za katerega so izpraznili pet naključno izbranih posod za smeti. Tako imenovanih ostalih komunalnih odpadkov je bilo v njih bore malo,

Varčna sijalka kot odpadek Evropske države so se dogovorile, da bodo postopoma ukinile uporabo navadnih žarnic. Te naj bi s polic evropskih trgovin začele izginjati v letu 2009, zamenjava z varčnimi sijalkami pa bo dokončna leta 2012. Varčnih sijalk nikakor ne smete zavreči v koš za smeti, pač pa jih morate obravnavati kot nevaren odpadek. Lahko jih oddate tudi prodajalcu, kjer ste jih kupili.

zato pa toliko več odpadne embalaže. Tudi Nadja Kraševc iz Komunale Cerknica pravi, da ljudje odpadke premalo ločujejo, »tudi v blokovskih naseljih, v manjših zaselkih in vaseh pa sploh nimajo možnosti«.

Po embalažo od vrat do vrat

V Logatcu so ljudem že razdelili brezplačne modre posode za odpadno embalažo, kamor bodo odlagali le odpadno plastično in kovinsko embalažo. Sistem so pomenovali Od vrat do vrat, posode pa bodo praznili po siceršnjem urniku odvoza odpadkov. Pričakujejo, da se bo tako povečala količina ločenih frakcij predvsem plastične in kovinske embalaže in bioloških odpadkov. »Povečati želimo mrežo ločeno zbranih bioloških odpadkov, saj so ti glavni vir toplogrednih plinov na odlagališčih. Upamo tudi, da se bo količina preostanka odpadkov močno zmanjšala in bomo s tem manj bremenili naše okolje, hkrati pa zaradi zaprtja odlagališča Ostri vrh kar

Urniki zbirnih centrov

Cerknica, pri komunalni	tor.–pet. od 12.00 do 18.00, sob. od 8.00 do 12.00
Logatec, na odlagališču na Ostrem vrhu	pon.–pet. od 7.00 do 15.00, sob. od 7.00 do 12.00
Loška dolina, pri čistilni napravi	čet. od 12.00 do 17.00, vsako prvo in tretjo soboto od 8.00 do 12.00
Pivka, v IOC Neverke	pon., sre., pet., sob. od 8.00 do 12.00, tor., čet. od 14.00 do 18.00
Postojna, na odlagališču v Stari vasi	od 1. maja do 30. septembra: pon.–pet. od 7.00 do 19.00, sob. od 7.00 do 15.00; od 1. oktobra do 30. aprila: pon.–pet. od 7.00 do 18.00, sob. od 7.00 do 15.00



Ste pekli krofe? Kam boste zlili olje?

Odpadna jedilna olja, ki nastajajo v kuhinjah, ne sodijo v straniščno školjko ali vodovodni od-

tok. Prepovedano jih je mešati z drugimi odpadki, odvažati v kanalizacijo, greznice ali površinske vode ter kuriti v pečeh. Če olje zlijamo v školjko, se lahko zamašijo odtočne cevi, pojavijo mali glodalci, predvsem podgane. Kaj torej storiti z oljem, ki je ostal po cvrtju? Odpadno olje lahko daste na domači kompost. Če nimate možnosti kompostiranja, ga ohladite, zlijte v plastenko ali steklen kozarec in dobro zaprite. Ko boste posodo napolnili, jo oddajte v najbližjem zbirnem centru za odpadke ali ob akciji zbiranja nevarnih odpadkov. Odpadno jedilno olje predelajo v biodizel. Iz enega litra olja nastane 90 odstotkov tega ekološkega goriva, ostanek pa je glicerol, ki se uporablja v farmacevtski industriji. (Vir: Okoljsko raziskovalni zavod, www.orz.si)

se da minimalno povišati stroške odlaganja odpadkov naših občanov na drugem odlagališču, pravi Petek in dodaja, da bodo s posodami za embalažo zbrali precej več kovine in plastike. Do zdaj so že razdelili 1.800 modrih posod, v začetku marca naj bi jih še 1.200. Logatčani jih lahko tudi vrnejo, a morajo podpisati izjavo, s katero se obvežejo, da bodo odpadno embalažo odlagali na zbirnalnicah ločenih frakcij ter v primeru neločevanja odgovarjali v skladu s predpisi.

Ekološki otoki že po vseh občinah

V Logatcu je trenutno 113 ekoloških otokov, ki se jim po zakonodaji reče zbiralnice ločenih frakcij. Kot je pojasnil Igor Petek, postavitve novih sicer ni predvidena,



Stara, neuporabna oblačila

Rabljena oblačila po navadi podarimo Karitas ali kakšni drugi humanitarni or-

ganizaciji, če pa so neuporabna, spadajo med tekstilne odpadke in jih je treba oddati v zbirne centre. Baliramo jih in odpeljemo na reciklažo, kjer iz njih izdelajo čistilne krpe. (Vir: Okoljsko raziskovalni zavod, www.orz.si)



Z ekoloških otokov odpadno embalažo poberejo s posebnimi vozili, nato pa jih v zbirnem centru preložijo v druge zabojnike (na fotografiji). V njih gre 40 kubičnih metrov odpadkov, ko so polni, pa jih odpeljejo k prevzemniku.



Na Publicusu ugotavljajo, da občani Pivke in Postojne vse bolj vestno ločujejo odpadke. Vendar zaposleni ob praznjenju ekoloških otokov ob zabojnikih najdejo tudi veliko odpadkov, ki tja ne sodijo. Ne preostane jim nič drugega, kot da jih namesto občanov odpeljejo na pravo mesto.

jih pa bodo namestili, če se bo pojavila potreba. V občinah Postojna in Pivka, kjer je koncesionar za ravnanje z odpadki družba Publicus, so z ločenim zbiranjem odpadkov začeli v letu 2006. Takrat so začeli postavljati ekološke otokove, na katerih stojijo zabojniki treh različnih barv: modri za papir, zeleni za steklo in rumeni za embalažo, torej plastenke in pločevinke. Po podatkih Publicusa je zdaj na Pivškem 23, na Postojnskem pa 67 ekoloških otokov. Mrežo ekoloških otokov nameravajo širiti do idealnega razmerja, en otok za dvesto ljudi. Glede števila zbirnih centrov pa občini Pivka in Postojna že zadovoljujeta predpisnemu standardu – en zbirni center na občino. Vse ločeno zbrane frakcije predajo podjetjem, pooblaščenim za promet in predelavo sekundarnih surovin. Komunala Cerknica je z ločenim zbiranjem začela pred štirimi leti. V Cerknici so namestili 88 ekoloških otokov, v Loški dolini 30, na Blokah

pa 9. Tako kot v drugih občinah tudi na območju delovanja Komunale Cerknica ločujejo votlo steklo, plastenke in pločevinke ter papir. »Posode za ločeno zbiranje koristnih komunalnih odpadkov in dodatne ekološke otokove bomo namestili po naročilu občin,« je pojasnila Nadja Kraševc.

Stanje se izboljšuje, na otokih pa je še vedno zmeda

Na Publicusu ocenjujejo, da sistem ločenega zbiranja odpadkov deluje dobro. »Občani Pivke in Postojne so čedalje bolj ozavešeni, kar je razvidno tudi iz povečevanja količin ločeno zbranih frakcij. Največ se zbere papirja in kartona, medtem ko pri plastiki vidimo še velik potencial. Izboljšuje se čistost posameznih frakcij, kar pomeni, da so ljudje začeli bolj dosledno ločevati odpadke,« pravi predstavnica za odnose z javnostmi Tea Morčič. Lani so na primer zbrali več kot 250 ton ločenih odpadkov. Ocenjujejo, da se stanje izboljšuje tako zaradi povečanja števila zbirnic kot tudi zaradi intenzivnega ozaveščanja občanov o smiselnosti ločevanja in dela z mladimi v okviru sodelovanja s šolami. Vseeno pa opozarjajo na nepravilno odlaganje različnih odpadkov na ekoloških otokih. Gre predvsem za ostanke, kosovne in nevarne odpadke, ki sodijo v zbirne centre. Delavcem Publicusa ne preostane nič drugega, kot da odpeljejo tudi te, kar povzroča dodatne stroške. Na Publicusu pravijo, da si želijo še boljše rezultate ločenega zbiranja odpadkov. Hkrati se zavedajo, da bodo morali občani predvsem spremeniti svoje mnenje o odpadkih, da ti niso nekaj od-



Tudi tetrapak je dragocen vir surovin

Embalaza za tekoče snovi, na primer mleko, jogurt, sadne

sokove, smetano ali paradižnikovo mezo, je sestavljena iz plasti papirja, aluminija in plastike. V Sloveniji ji rečemo tetrapak. Odlagamo jo v zabojnike za zbiranje embalaže, kjer takšnega zabojnika ni, pa v tistega za plastenke in pločevinke. Med procesom reciklaže ločijo plasti tetrapaka. Najbolj uporaben je njegov kartonski del, in sicer za izdelavo določenih vrst papirja, medtem ko se ostanek, aluminij in plastika, uporabi kot kurivo ali za izdelovanje palet, obešalnikov in luči. S tehnološko zahtevnim postopkom lahko pridobijo tudi dragocen aluminij. (Vir: Okoljsko raziskovalni zavod, www.orz.si)

Koliko kilogramov odpadkov na prebivalca zberemo?*

leto	papir	plastika (kovine)**	plastenke, pločevinke**	steklo	biološki odpadki***	nevarni odpadki
Bloke						
2005	8,53	1,72 (3,03)	/	2,08	/	0,09
2006	10,11	2,46 (3,38)	/	4,32	/	0,24
2007	14,86	4,08 (4,07)	/	5,10	/	0,52
2008	16,04	5,98 (5,05)	/	7,57	/	0,78
Cerknica						
2005	9,69	1,95 (3,45)	/	2,36	/	0,11
2006	11,49	2,80 (3,84)	/	4,92	/	0,28
2007	16,90	4,64 (4,63)	/	5,80	/	0,60
2008	18,23	6,80 (5,74)	/	8,61	/	0,85
Logatec						
2004	10,7	4,3 (5,5)	/	4,2	ni podatka	ni podatka
2005	19,6	3,3 (5,1)	/	2,8	13,0	0,36
2006	38,8	5,8 (5,3)	/	4,9	15,8	1,3
2007	23,4	6,8 (4,7)	/	4,9	16,6	1,9
2008	23,4	5,6 (5,2)	/	3,9	20,6	0,75
Loška dolina						
2005	9,37	1,88 (3,33)	/	2,28	/	0,10
2006	11,11	2,70 (3,71)	/	4,75	/	0,27
2007	16,33	4,45 (4,47)	/	5,61	/	0,57
2008	17,62	6,57 (5,55)	/	8,32	/	0,82
Pivka						
2006	2,2	/	0,5	0,95	/	/
2007	3,95	/	1,76	2,2	/	/
2008	5,2	/	1,9	1,8	/	0,16
Postojna						
2006	3,4	/	0,9	1,3	/	/
2007	5,9	/	2,0	2,8	/	/
2008	8,1	/	2,3	2,2	/	0,2

* V Cerknici, Loški dolini in na Blokah so z ločenim zbiranjem odpadkov začeli leta 2004, v Pivki in Postojni pa leta 2006, zato v tabeli ni podatkov za prejšnja leta.

** Za občini Pivka in Postojna so nam posredovali podatke o skupaj zbrani teži plastenk in steklenic, za druge občine pa ločene podatke o tem, koliko plastike in kolika kovine so zbrali.

*** Biološke odpadke ločeno zbirajo le v občini Logatec.



Kam s pomarančnimi olupki?

Marsikdo, ki biološke odpadke odlaga na domači kompost, ki ga nato uporabi na vrtu, je

v dilemi, kam z olupki agrumov in drugega kupljenega sadja in zelenjave, ki imajo v sebi precej konzervansov in drugih škodljivih snovi – sicer res ne toliko, da bi lahko škodovali našemu zdravju, a vendarle. Direktor logaške komunale Igor Petek nam je povedal, da je doma zadevo rešil na preprost način. »Imam dva komposta, enega uporabljam za vrt, drugega, kjer med drugim pristanejo tudi olupki od pomaranč, pa posujem okrog sadnega drevja.«

večnega, pač pa potencialna surovina. Ker je to dolgotrajen proces, rezultatov ne pričakujejo čez noč.

Na zbirne centre z večjimi odpadki

Precej odpadkov se ločeno zbere tudi na zbirnih centrih. V Logatcu je urejen na odlagališču na Ostrnem vrhu, v Loški dolini pri čistilni napravi, v Cerknici pri komunalnem podjetju, v Postojni na odlagališču Stara vas, za Pivčane pa v industrijsko-obrtni coni Neverke. »Zbirna centre v Pivki in Postojni sta zelo dobro obiskana. Količine sprejetih odpadkov se iz leta v leto povečujejo, prav tako tudi število obiskovalcev,« pravi Tea Morčič. Oddaja odpadkov je za Postojnčane in Pivčane brezplačna, le za izra-

bljene avtomobilske gume zaračunavajo simbolično ceno.

Po vseh občinah organizirajo tudi akcije zbiranja kosovnih odpadkov pa tudi nevarnih, s katerimi poskušajo olajšati odvažanje nekaterih vrst odpadkov, ki bi jih sicer ljudje morali sami pripeljati v zbirne centre. V Publicusu so povedali, da prevzem nevarnih odpadkov poteka s premično zbiralnico nevarnih frakcij, saj je vozilo posebej prilagojeno za njihov prevoz.



Elektronski odpadki ne sodijo v smetnjake

Posebna vrsta odpadkov je električna in elektronska oprema, ki je v današnjem

času vse polno. S posebno obdelavo se lahko loči na surovine, vsebuje pa tudi nevarne snovi. Tovrstne odpadke je treba oddati v zbirne centre oziroma jih ob nakupu novega aparata oddamo v trgovinah, ki prodajajo tako opremo. Med tako opremo sodijo vse velike in male gospodinjstvene naprave, računalniška oprema, telefoni, kalkulatorji, modemi in kopirni stroji, zabavna elektronika, od radijskih in televizijskih sprejemnikov do glasbenih stolpov, instrumentov, disket in zgoščenk ter oprema za razsvetljavo, električna in elektronska orodja, igrače in oprema za prosti čas, medicinske naprave, instrumenti za spremljanje in nadzor, kot sta na primer detektor dima ali termostat, ter t. i. avtomati. (Vir: Okoljsko raziskovalni zavod, www.orz.si)

PAPIR

DA

- časopisi, revije
- zvezki, knjige
- prospekti, katalogi
- pisemske ovojnice, pisarniški papir
- ovojni papir
- papirnate vrečke
- kartonska embalaža, lepenka

NE

- votla kartonska embalaža tekočin – tetrapak
- kopirni, povoščeni in plastificirani papir
- celofan
- tapete
- higienski papir
- umazan ali navlažen papir in karton
- natron vreče sipkih izdelkov (apna, cementsa, krmil ...)

STEKLO

DA

- steklenice živil in pijač
- steklena embalaža zdravil in kozmetike
- kozarci vložnih živil
- druga steklena embalaža

NE

- okensko, avtomobilsko in drugo ravno steklo
- ogledala
- kristalno steklo
- ekransko steklo
- steklo svetil
- pleksi steklo
- karbonsko steklo
- porcelan, keramika
- žarnice in svetlobne cevi
- laboratorijsko in drugo ognjevzorno steklo

EMBALAŽA

DA

- plastenke pijač in živil
- plastenke čistil in pralnih sredstev
- pločevinke živil in pijač
- kartonska votla embalaža tekočin – tetrapak
- plastične vrečke
- plastična in kovinska folija
- plastični kozarci in lončki
- embalaža zamrznjene hrane
- majhni kovinski odpadki (vijaki, zamaški, žice ...)
- embalaža kave, riža, kakava, testenin ...

NE

- plastična embalaža nevarnih snovi ali njihovih ostankov
- pločevinke pod pritiskom
- embalaža z vsebino
- kosovni plastični predmeti (polomljeni plastični stoli, otroške igrače ...)
- diskete in zgoščenske

KOSOVNI ODPADKI

- velike in male gospodinjstvene naprave
- oprema za zabavno elektroniko
- kapalniska oprema
- pohištvo in oblazirjeno pohištvo
- vzmetnice
- talne obloge in preproge
- svetila
- senčila
- kolesa, smuči
- peči

NEVARNI ODPADKI

- barve in barvam sorodne snovi, premazi, lepila, črnila ...
- kartuše, tonerji ...
- čistila: organska topila, jedka čistila, odstranjevalci vodnega kamna ...
- zdravila: tablete, sirupi, mazila, preparati, kapsule ...
- motorna olja: mazalna, hidravlična, zavorna ...
- kemikalije: kisline, baze, fotokemikalije ...
- pesticidi: herbicidi, fungicidi, insekticidi, sredstva proti zajedavcem ...
- kozmetika: laki, barve za lase, spray, odstranjevalci laka ...
- baterije: urne, navadne, alkalne, Ni-Cd ...
- akumulatorji: svinčevi iz avtomobilov ...
- fluorescentne cevi: varčne žarnice, žarnice ...
- prazne in polne posode pod tlakom
- odpadna embalaža, onesnažena z nevarnimi snovmi: plastična, kovinska, lesena, steklena ...

Akcija Aparat ni za kosovni odpad

Med komunalnimi ali nevarnimi odpadki se večkrat znajdejo tudi posamezni kosi električne in elektronske opreme, ki zaradi nevarnih sestavnih delov tja ne sodijo. Ob morebitni poškodbi bi namreč lahko v okolje iz njih iztekale nevarne snovi. Zato je Publicus v sodelovanju z družbo Zeos lansko jesen pripravil posebno nagradno akcijo Aparat ni za kosovni odpad, s katero so ljudi spodbudili k oddaji pokvarjenih električnih in elektronskih naprav. »Lahko rečemo, da je bil odziv ljudi vzpodbuden, ravno tako tudi zbrane količine, saj smo v enomesečni akciji zbrali toliko električne in elektronske opreme kot sicer v treh mesecih. Zato jo bomo letos ponovili,« pravi Morčičeva.

Obveščanje je zelo pomembno

Na komunalnih podjetjih ljudi obveščajo z obvestili na položnicah, prek oglasov in s pispokov v lokalnih medijih, internetnih strani pa tudi z občasnimi brošurami oziroma zgibankami. »Zbirna centra v Pivki in Postojni na primer vsako leto odpreta svoja vrata. Predstavimo delovanje centra, pojasnimo njegov pomen, obiskovalce seznanimo z rezultati našega dela in predstavimo še ostala dogajanja na področju ravnanja z odpadki,« pravi Morčičeva. K obisku vedno povabijo osnovne in srednje šole. Učence seznanijo s problematiko naraščanja količin odpadkov in negativnimi vplivi odlagalšč na okolje ter jim predstavijo načine ločenega zbiranja in razdeljivo zbiranje. »Učencem se trudimo pripraviti kar se da zanimiv ogled centra, ki ga običajno zaključimo s tekmovanjem v pravilnem ločevanju odpadkov.« Komunalna podjetja tudi sicer veliko vlagajo v ozaveščanje najmlajših. »Naše izkušnje kažejo, da je za učinkovito prispevanje k varstvu okolja in večji kakovosti življenja potrebno tudi dobro sodelovanje z otroki. Otroci lahko močno vplivajo na spreminjanje miselnih vzorcev staršev o okolju,« meni Morčičeva.

Sergeja Širca, Petra Trček



V zabojnikih za ostale odpadke je po več letih ozaveščanja in promoviranja ločenega zbiranja še vedno okoli 30 odstotkov odpadkov, ki tja ne sodijo. Očitno je številnim ljudem še vedno težko stopiti do najbližjega ekološkega otoka in embalažo raje odvržejo v črni zabojnik pred svojim domom. Del krivde je treba pripisati komunalnim podjetjem oz. koncesionarjem, ki še vedno premalo naredijo na področju ozaveščanja, v Postojni in Pivki na primer Publicus, medtem ko je Komunalno podjetje Logatec svetla izjema. Nenačasnje so smeti drage že danes, še bolj pa bodo, ko bomo morali vse, kar jih ne bomo na tak ali drugačen način ločili, prevvažati na oddaljene deponije.

Nič več tuhtanja, kam naj gre plastenka in kam tetrapak

Zvone Nagode iz Logatca je izhajal iz načela, da je denar v smeteh, in izdelal reciklažni zbirni center za odpadno embalažo

Logatec – Zvone Nagode je v podjetju NMC v Zapolju pri Logatcu razvil za slovenski trg revolucionarno napravo, ki bo lahko več kot uspešno nadomestila ekološke otko, na katerih ločujemo odpadke. Imenuje se reciklažni zbirni center, nadzoruje ga računalniški sistem in lahko prepozna in razvrsti odpadno embalažo ter ji z drobljenjem, stiskanjem ali rezanjem zmanjša prostornino. Kot pravi Nagode, se občine in komunalna podjetja, z izjemo Logatca, za napravo za zdaj še ne zanimajo, na ogled demonstracijskega modela pa so med drugimi prišli iz Mercatorja in Spara. »Naprava namreč prihrani ogromno transportnih stroškov, z nekoliko spremenjeno zakonodajo pa bi bila lahko zelo zanimiva tudi za trgovce, ki prodajajo lastne izdelke, za katere plačujejo embalažino,« je prepričan Nagode. Reciklažni zbirni center ni le nadomestek ekootokov za ločeno zbiranje odpadne embalaže. Nagode poudarja, da embalažo pravilno razvrsti. »V ekoloških otkih se znajde vse mogoče, iz moje naprave pa pridejo odpadki, ločeni po osnovnih sestavinah, zato so primerni za takojšnjo reciklažo.« Podobne sisteme že poznajo Nizozemci, Skandinavci, Britanci, Američani, Grki in Japonci. »Naredili so še korak naprej in predpisali, da je lahko na primer plastična embalaža narejena iz le določenega materiala, kar zelo olajša reciklažo. To bomo prej ali slej morali narediti tudi pri nas.«

Pripravljeno za recikliranje

Stroj na osnovi črtnih kod sam razvršča odpadke. »Ljudje bodo plastenko, jogurtov lonček in ostalo vstavili v grlo naprave, kjer bo kamera prebrala kodo, na kateri so zapisani podatki o tem, iz kakšnega materiala je embalaža.« Naprava bo na poti do pravega zabojnika še stisnila pločevinke, zdrobila steklo in stisnila ali celo razrezala plastično embalažo, s čimer bo njihova prostornina precej manjša kot sicer. »Stisnjene plastenke zavzamejo petkrat manj prostora, če bi jih zmleli, pa celo 15-krat manj, kar pomeni, da bi namesto 15 zabojnikov, kolikor jih na primer poberejo v Logatcu, potrebovali le še enega.« Največ bi tako prihranili pri prevozi, prvič zaradi



V reciklažni zbirni center bodo ljudje vlagali posamezne odpadke, na osnovi črtnih kod pa jih bo naprava sama pravilno razvrstila, pravi Zvone Nagode, ki je na demonstracijskem modelu nazorno prikazal, kako enostavno bi bilo ločevanje odpadkov na njegov način.

manjše prostornine in drugič, ker ni nepotrebnih voženj do napol praznih zabojnikov. »Ko je določen zabojnik poln, računalnik opozori upravljalca, da ga izprazni.« Embalažo, ki je naprava ne bo pravilno zaznala, bo odložila v poseben zabojnik in jo bodo lahko razvrstili ročno.

Zanimanja še ni

Reciklažni zbirni center z zabojniki za deset različnih vrst embalaže bi bil podoben brunarici, kot pravi Nagode, pa bi zavzel približno eno parkirno mesto. »Vse pa je odvisno od naročnika, saj napravo izdelamo po njegovih željah in potrebah.« Naprava z zabojniki za deset vrst embalaže bi stala največ 25 tisoč evrov. Zanimanja za zdaj še ni prav veliko. »Informacije smo poslali vsem občinam in večini komunalnih podjetij, a odziva še ni, zanjo pa se zanimajo Hrvači,« pravi Nagode. Napravo je razvil in financiral sam, brez pomoči države ali Evropske unije, zdaj čaka na prva naročila. »Če vzamemo, da tona smeti stane sto evrov in da je v vsaki toni vsaj 30 odstot-

kov embalaže, ki bi jo lahko reciklirali, lahko vsak izračuna, da se investicija obrestuje,« je prepričan Nagode. Po mnenju Nagodeta bi morala biti naprava zanimiva tudi za trgovce, ki imajo lastno blagovno znamko in s tem tudi lastno embalažo. »Državi plačujejo embalažino, česar pa jim ne bi bilo treba, če bi lahko dokazali, da embalažo sami vrnejo v reciklažo.« Ker se na črtni kodi skriva marsikaj, tudi podatki o proizvajalcu, bi lahko s preprostim računalniškim ukazom državi dokazali, koliko in kakšno embalažo so zbrali z Nagodetovo napravo in jo dali v reciklažo. Napravo so si že prišli ogledat iz Spara in Mercatorja, a kot pravi Nagode, »kakšne revolucije za zdaj še ni, so pač takšni časi.«

Ljudem je treba nekaj ponuditi

»Če kdo misli, da bodo ljudje odpadno embalažo ločevali iz gole zavesti, se krepko moti. V Nemčiji se ni obneslo, ko pa so ljudem dali nekaj malega nadomestila, smetarji na javnih površinah skoraj niso več imeli dela,« pravi



Tudi pri odpadkih se lahko veliko prihrani pri transportu, je prepričan Zvone Nagode. V reciklažni zbirni center je zato vgradil naprave, ki stisnejo pločevinke, zdrobijo steklo ter stisnejo ali celo razrežejo plastično embalažo (na fotografiji), s čimer zmanjšajo prostornino in s tem prihranijo pri stroških prevoza.

Nagode, prepričan, da bo država morala uvesti sistem, ki bi stimuliral ljudi, četudi bi dobili le en cent od vsakega kosa, ki bi ga vrgli v reciklažni zbirni center. »Poleg tega nam ne bi bilo treba plačevati odvoza odpadne embalaže, smeti bi bilo manj, s tem pa bi bil nižji tudi strošek odvoza smeti.« Nagodetova naprava predvideva tudi druge možnosti nagrajevanja ljudi, nekatere v tujini že po-

znajo. »Lahko se vključi Loterija in na osnovi številke, ki bi jo natisnila naprava, vsak mesec izžreba dobitnika televizorja ali kolesa, uporabnik lahko s pritiskom na gumb zbrano vsoto podari v dobrodelne namene, možnosti so neomejene,« pojasnjuje Nagode. A to ni več njegova stvar, saj morajo v igro stopiti tisti, ki bi od tega imeli največ, se pravi trgovci in tudi država. Petra Trček

Iz življenja v parku



Selitev sivih žerjavov (Grus grus)

Sivi žerjav (Grus grus) je edini predstavnik iz rodu žerjavov v Severni in Srednji Evropi. Gnezdi v močvirnatih predelih predvsem severne Evrope in Azije, preživlja pa v Afriki ter v južnih predelih Evrope in Azije. Žerjavi se selijo na precej dolge razdalje. Selitvena pot žerjavov palearktike razširjenosti med gnezditvenim območjem in območjem prezimovanja znaša kar od 2.000 do 6.000 kilometrov. Na selitev bistveno vplivajo vremenske razmere, kot so oblačnost, padavine in vetrovi. Selijo se v jati v obliki klina ali verige, pri čemer je zmanjšan zračni upor, z dokaj glasnimi trobentastimi klici pa vzdržujejo stik znotraj jate. V Evropi je več selitvenih poti sivih žerjavov, med katerimi sta bolj preučeni zahodnoevropska in vzhodnoevropska selitvena pot. Lokalne populacije sivih žerjavov se zbirajo vsako leto v spomladanskih in jesenskih mesecih verjetno na istih zbirnih mestih, od koder se selijo proti počivališčem. Ta so za ptice precej pomembna, saj si tam napolnijo energijske zaloge ali počakajo na boljše vremenske razmere za nadaljnjo selitev. Počivališča so razdeljena na prenočišča in na do 20 kilometrov oddaljena območja, kjer se prehranjujejo. To so največkrat travnate površine, fleksibilnost v njihovem prehranjevanju pa jim omogoča prilagoditev na spreminjajoče se razmere v okolju, v zadnjih desetletjih se pojavljajo vedno pogostejše tudi na območjih koruznih in pšeničnih njiv. Prenočujejo globoko v vodi do kolen, kjer so varni pred plenilci. Na spomladanskih selitvah se po navadi na počivališčih zadržujejo krajši čas kot na jesenskih selitvah. V prvem primeru je odhod povezan z gnezde-



njem, v drugem pa s pojavom snežnih padavin. Sive žerjave na selitvi vedno pogosteje opazujemo tudi v Sloveniji, saj se njihovo število na nekaterih območjih gnezdenja povečuje. Pomembnejša vzroka za to sta večja zaščita njihovih habitatov in prepovedan lov. V novembru smo lahko večkrat opazovali jate sivih žerjavov na Cerkniskem jezeru, ki je eno pomembnejših počivališč te vrste ptic pri nas. Prav tako kot jeseni pričakujemo njihov prelet tudi v zgodnje spomladansko čas.

Tina Petras Sackl, varstvena biologinja v okviru projekta LIFE06/NAT/SLO/000069 Presihajoče Cerknisko jezero

Energetsko svetovanje

Piše energetski svetovalec Bojan Žnidaršič

Rekuperacija

Po zamenjavi oken in termoizolaciji oboda stavbe je prežračevanje naslednji korak, za katerega se odločajo lastniki bivalnih, delovnih in javnih stavb. Prežračevalni sistem z izkoriščanjem odpadne toplote zraka (rekuperacija) zagotavlja vedno svež zrak in vračanje odpadne toplote iz prostorov. Zato ga novograditelji vključijo že v projekt. Kljub željam po naravi in naravnem živimo v umetnem okolju, ki si ga ustvarjamo za prijetno bivanje, delo in počitek. Pozimi prostore ogrevamo, poleti hladimo, suhe vlačimo, vlažne sušimo, predvsem pa jih zadostno zračimo. V nasprotnem primeru se pojavijo (pre)visoka koncentracija ogljikovega dioksida, vlaga in pomanjkanje kisika. Brez prežračevalnega sistema moramo poleti in pozimi prežračevati skozi okna na dve uri, vsakič od 2 do 4 minute na prepih, kar je energetsko potratno. Rekuperacija nam s gretjem svežega zraka vrača od 80 do 90 % energije odpadnega zraka, hkrati nam ustvari zdravo bivalno okolje, udobje, preprečuje nastanek plesni, varčuje z energijo, omogoča ogrevanje in hlajenje ter zaščito pred zunanji vplivi. Sodobne naprave omogočajo tudi dogrevanje in hlajenje vstopnega zraka, filtriranje ter vlaženje vpihovanega zraka v vseh letnih časih. Srce sistema je toplotni prenosnik (rekuperator), ki zagotovi prenos dela toplote z odpadnega (izstopnega) zraka na svež (vstopni) zrak. Sistem predgrevanja zmanjša porabo energije, zato je smiselno, da vstopni zimski zrak vodimo skozi toplozračni sončni sprejemnik ali zemeljski zračni kolektor. To je cev, dolžine cca. 50 m in premera 20–30 cm, položena v globino dveh metrov. V njej se vstopni zrak pozimi ogreje, poleti pa ohladi in tako temperaturno pripravljen vstopa v rekuperator. V zadnjem času se zračni kolektor zamenjuje z vodnim na slanico. V pripravah na investicijo smo pozorni na več postavk: izračun potrebne moči sistema, ceno, montažo, vzdrževanje in strošek energije (elektrike, plina in tople vode). Nujno je treba preveriti garancijo izvajalca, pogostost menjave filtrov in njihovo ceno, hrupnost sistema ipd. Zaradi navedenega je nujno, da nam ponudbo in izvedbo, vključno z inštrukcijami in vzdrževanjem, naredi usposobljen izvajalec z referencami in garancijo. Za individualne hiše stane cenejši rekuperator s pretokom q = 300 m³/h, kar zadostuje za enkratno izmenjavo na uro, okrog 1.200 evrov, dražji stanejo do 3.000 evrov. V ceni so odvodni in dovodni ventilator, izmenjevalec toplote in filtri. Dodatni strošek so grelci – električni ali vodni, priključek za razvodne kanale, regulator hitrosti in protizmrzovalna zaščita. Skupni strošek za razvoj s PVC-kanali, rekuperatorjem in rešetkami je okoli 3.000 evrov. Navedene cene veljajo za celotno stavbo. Če pa želimo prežračevati le en prostor, stane rekuperator z daljinskim upravljanjem od 900 (150 m³/h) do 1.500 evrov (500 m³/h). Navedeno potrjuje, da lahko gospodinjstva bistveno vplivamo na kakovost bivanja in manjše stroške. Z učinkovito rabo energije v stavbi zmanjšamo onesnaževanja, dvignemo ceno nepremičnine in si povečamo kakovost bivanja. Zato je obisk pri energetskem svetovalcu več kot nujen pred začetkom obnove ali načrtovanjem novogradnje. Poleg pogovora o smiselnosti posameznega ukrepa – izolacije, okna, prenova postrehe, izbira optimalnega energenta, prežračevanje, odprava plesni, sanacija dimnika, ogrevanje, subvencije, krediti ipd. – bo v ESP Cerknica vsak svetovalec dobil še brezplačno sijalko. Donacija sto prispevali družbi Elektro Primorska in HSE kot nosilca kampanje.



Izvedenih šest delavnic za uspešen začetek delovanja tržnic

Društvo za razvoj podeželja med Snežnikom in Nanosom je od novembra 2008 do februarja 2009 organiziralo šest delavnic s skupnim nazivom Uspešna prodaja pridelkov in izdelkov na tržnici. Delavnice so del projekta Organiziran nastop na trgu in zagotavljanje ustrezne infrastrukture za trženje kmetijskih pridelkov, ki se je v okviru društva začel izvajati konec leta 2007. Glavni namen delavnic je bil motivirati ponudnike kmetijskih pridelkov in izdelkov za prodajo na tržnici ter jim hkrati omogočiti dostop do znanj, informacij in napotkov za uspešno prodajo. V delavnicah so se udeleženci seznanili z izzivi, prednostmi in slabostmi prodaje na tržnici, s pravilno in uspešno komunikacijo, z urejenostjo stojnice, zakonskimi zahtevami, zaščito posebnih kmetijskih pridelkov in izdelkov ter dopolnilnimi dejavnostmi na kmetiji. V društvu izve-

dene delavnice ocenjujejo kot zelo uspešne. Delavnic se je udeležilo 66 slušateljev, povprečno se je vsak udeležil vsaj treh delavnic, kar pomeni 35 udeležencev na delavnico. S tem se je trend udeležbe na takih delavnicah opazno obrnil navzgor, saj je bila predhodno za to območje značilna precej nižja udeležba. Rezultati ankete, izvedene med udeleženci delavnic, kažejo, da so delavnice izpolnile njihova pričakovanja. Tako so odgovorili vsi anketirani. Več kot polovica jih je navedla, da so na delavnicah znova osvežili ali obogatili svoje znanje ter se naučili neznanih stvari. Večina jih meni, da jim bo pridobljeno znanje koristilo pri nadaljnjem delu, kar je po mnenju udeležencev tudi največja uporabnost delavnice. To je vsekakor dokaz, da se ljudje na podeželju zavedajo pomena trženja kmetijskih



pridelkov in izdelkov ter da so hkrati tudi pripravljeni sodelovati pri aktivnostih, ki bi tem pridelkom in izdelkom zagotovile ustrezno mesto v masovni ponudbi drugih tujih in domačih izdelkov, kar si glede na kakovost zagotovo zaslužijo. V društvu se intenzivno pripravljajo na aktivnosti v naslednjih dveh mesecih, vezane na začetek delovanja tržnic v aprilu letos. 12. marca načrtujejo posvet z veterinarskim in zdravstvenim inšpektorjem, kar se je pokazalo kot potreba na do zdaj izvedenih delavnicah, 18. aprila bodo udeleženci delavnic vabljeni na ogled dobre prakse v Idrijo, 23. aprila pa bo še zadnja delavnica pred začetkom prodaje na tržnici, na kateri si bodo ponudniki izdelali oznake in napise za stojnice.

Zdenka Žakelj, Društvo za razvoj podeželja med Snežnikom in Nanosom

Ekonovice

Napovedan razpis s področja obnovljivih virov energije

Ministrstvo za okolje in prostor bo v okviru programa Trajnostna energija v marcu objavilo razpisa za subvencioniranje energetske izrabe lesne biomase, in sicer posebej za izvedbo daljinskih in mikrosistemov za ogrevanje na lesno biomaso ter vgradnjo individualnih sistemov ogrevanja na lesno biomaso. Prvi je namenjen gospodarskim družbam in samostojnim podjetnikom, razpis za individualne sisteme pa tudi drugim osebam zasebnega prava. Upravičenci na razpisu niso mikropodjetja, ki lahko kandidirajo na razpisih v okviru Programa razvoja podeželja, ki jih objavlja ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Višina subvencij bo od 30 do 50 odstotkov upravičenih stroškov investicije. Sredstva v višini 85 odstotkov zagotavlja Kohezijski sklad EU. Več informacij: www.aure.si **bd**

Na voljo so še nepovratna sredstva za energijske ukrepe stanovanjskih stavb

Še vedno je mogoča prijava na javni razpis za nepovratne finančne spodbude občanom za rabo obnovljivih virov energije in večjo energijsko učinkovitost stanovanjskih stavb. Nepovratna sredstva so namenjena za vgradnjo solarnih ogrevalnih sistemov, celovito energetsko obnovo stanovanjskih stavb (hkratna izvedba toplotne zaščite zunanega ovojja stavbe, zamenjave zunanega stavbnega pohištva in prenove ogrevalnega sistema) in za gradnjo stanovanjskih stavb v nizkoenergijski in pasivni tehnologiji. Do zdaj je največ vlog prispelo za vgradnjo solarnih ogrevalnih sistemov (2.856 vlog). 285 vlog je prispelo za celovito energetsko obnovo stanovanjskih stavb in 109 vlog za gradnjo nizkoenergijskih in pasivnih stavb. Več informacij: www.ekosklad.si **bd**

Seminar Aktivne NVO – boljše okolje

V četrtek, 5. marca, bo v Okoljskem centru na Trubarjevi 50 v Ljubljani potekal celodnevni seminar z naslovom Aktivne nevladne organizacije (NVO) – boljše okolje. Namen seminarja, ki ga organizira Pravno-informacij-

ski center nevladnih organizacij (PIC) je okoljskim in drugim zainteresiranim NVO predstaviti slovensko in evropsko okoljsko zakonodajo ter mednarodne pogodbe. S tem želijo prispevati k večjemu poznavanju pravic, ki NVO na podlagi določb okoljskih predpisov pripadajo. Udeležba na seminarju je brezplačna. Več informacij: www.okoljski-center.si **bd**

Evropska mesta za znižanje izpustov toplogrednih plinov

Predstavniki več kot 350 evropskih mest so v Evropskem parlamentu podpisali konvencijo, s katero so se zavezali, da bodo presegli cilj EU glede energetske politike, in sicer zmanjšati emisije ogljikovega dioksida do leta 2020 za 20 odstotkov. »Urbana naselja porabijo večino energije, proizvedene v Evropi. V boju proti podnebnim spremembam moramo biti najbolj dejavni in uspešni v mestih. Župani iz vse Evrope so zato s podpisom konvencije županov pokazali zavezanost, ki zlasti v zdajšnjih težavnih časih vzbuja veliko upanja,« je izjavil evropski komisar za energetiko Andris Piebalgs. Predsednik Odbora regij Luc Van den Brande je ob slovesnem podpisu konvencije pojasnil, da je konvencija županov izvrstna pobuda, ki se bo nadalje razvijala v sodelovanju z Odborom regij. Ambiciozne cilje, ki si jih je zadala Evropa glede zmanjšanja toplogrednih plinov, je mogoče doseči le s skupnimi partnerskimi prizadevanji evropskih lokalnih in regionalnih organov, je poudaril. Med podpisniki konvencije ni nobenega slovenskega mesta. **bd**

Slovenija bo marca prevzela predsedovanje Alpski konvenciji

Slovenija bo 12. marca tretjič prevzela dveletno predsedovanje Alpski konvenciji. Cilj slovenskega predsedovanja je povečati njeno učinkovitost s konkretnim sodelovanjem z lokalnim prebivalstvom in spodbujanjem izvajanja prostorskih ureditev za prilagoditev podnebnim spremembam v alpskem prostoru. Njen cilj je dolgoročno ohranjanje naravnega alpskega ekosistema in trajnostni razvoj ter varovanje gospodarskih interesov alpskega prebivalstva. Prednostna naloga slovenskega predsedovanja bo tudi spodbujanje regionalnega sodelovanja in sodelovanja med gorskimi območji, kakršna so Alpe,

Karpati in Dinaridi, s prenosom dobrih praks in spodbujanje integralnega razvoja v Alpah. Več informacij: www.convenzionedellealpi.org/home/editorial_sl **bd**

Zelena luč za globalni sporazum o živem srebru

Na zasedanju Združenih narodov v Nairobiju so ministri, pristojni za okolje, enoglasno podprli idejo o oblikovanju zavezujočega mednarodnega sporazuma na temo zaustavitve onesnaževanja z živim srebrom. Uradna pogajanja se bodo začela v naslednjem letu, sprejete pa načrtujejo za leto 2013. S sporazumom naj bi se dotaknili tako zavezujočih kot prostovoljnih ukrepov. Okoljski ministri so se strinjali, da bi moral sporazum vključevati ukrepe za zmanjševanje ponudbe in povpraševanja po živem srebru na globalni ravni, nadalje ukrepe za zmanjševanje atmosferskih emisij, dotakniti bi se morali tudi odpadnega živega srebra, remediacije kontaminiranih območij ter tehnično-finančne pomoči državam v razvoju. **bd**

Javni likovni natečaj Plakat kmečke tržnice podaljšan do 6. marca

Natečaj Plakat kmečke tržnice, ki ga razpisuje Društvo za razvoj podeželja med Snežnikom in Nanosom, je razpisan za izdelavo plakata za sejemске prireditve oz. kmečke tržnice, ki so namenjene spodbujanju razvoja podeželja z enotnim nastopom na trgu. Sodelujejo lahko posamezniki in skupine (razredi) do 6 oseb. Dovoljena so izključno še neobjavljena dela. Dela je treba dostaviti do vključno petka, 6. marca 2009. Več informacij: www.razvoj-podezelja.si **bd**

Novi izdelek mlekarne Krepko

Mlekarne Krepko iz Laz pri Logatcu, ki je vodilni slovenski ekološki predelovalec mlečnih izdelkov, prihaja na trg z novim izdelkom »Jem, torej hujšam«. Izdelek temelji na pravem kefirju, izdelanem po starem kavkaškem receptu (Krepki suhec), ki se mu dodaja biokosmiči, prepojeni s topinamburjem, kar tvori odlični funkcionalni obrok – pravi simbiotik, z le 95 kalorijami. **bd**

Ekovprašanje

Pravilen odgovor prejšnjega ekovprašanja: Vojni muzej hrani več kot 2.800 odlikovanj. Med 79 pravočasno prispelimi pravilnimi odgovori smo izžrebali: **1.–5. nagrada:** knjiga Vojteha Ribnikarja Logaško okrajno glavarstvo, 1889, ponatis: Joža Kebe, Dolenje Jezero 3 d, Cerknica; Mateja Jemec Tomazin, Pokopališka pot 2, Logatec; Magda Podboj, Planina 172, Planina; Olga Debevc, Erazmova 8, Postojna; Martina Cajko, Snežniška ulica 3, Pivka.



JP Komunala
Cerknica d.o.o.

Nagrade za tokratno ekovprašanje podarja JP Komunala Cerknica d.o.o., Notranjska cesta 44, Cerknica. **1. nagrada:** kompostnik, majica; **2.–3. nagrada:** škatla za papir, majica; **4.–5. nagrada:** komplet sedmih vrečk za odlaganje preostalih odpadkov, majica. Pri žrebanju bomo upoštevali kupone, ki bodo na naslov Notranjsko-kraške novice, Rešitev ekovprašanja, Tržaška 148, 1371 Logatec, prispeli do 6. marca.

Katere odpadke ločeno zbiramo na ekoloških otokih?

(Odgovor lahko najdete v tokratni prilogi Ekoregija.)

EKOVPRAŠANJE 24 | kupon

ime in priimek _____

naslov _____

odgovor _____



Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski sklad za regionalni razvoj



NOTRANJSKO - KRAŠKE REGIJE, d.o.o.

Izdajanje priloge Ekoregija je del operacije Upravljanje z ekoregijo, ki jo delno financira Evropska unija, in sicer iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa krepitev regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013, razvojne prioritete: Razvoj regij; prednostne usmeritve Regionalni razvojni programi. Naročnik priloge in izvajalec operacije je RRA Notranjsko-kraške regije, d.o.o., Prečna ul. 1, 6257 Pivka, www.rra-nkr.si, info@rra-nkr.si, tel.: 05 72 12 240, 05 72 12 243. Priloga Ekoregija izhaja v nakladi 17.150 izvodov. Brezplačno jo prejema vsa gospodinjstva v Notranjsko-kraški regiji. Priloga Ekoregija je priloga časopisa Notranjsko-kraške novice, ki izhaja vsak drugi petek.